

ЖТН: BR21882352 «Мемлекеттік аудитті дамытудың жаңа парадигмасы мен тұжырымдамасын, басқару сапасын бағалау жүйесін жақсарту және ұлттық ресурстарды тиімді пайдалану жөніндегі ұсынымдарды әзірлеу»

Бағдарламаның өзектілігі. Қазақстан Республикасының әлеуметтік – экономикалық дамуының қазіргі заманғы шарттары ұлттық ресурстарды мемлекеттік басқару жүйесінің түбегейлі жаңа парадигмасын қалыптастыруды талап етеді, сонымен қатар соңғы жаңғыруларды пайдалану тиімділігін бағалаудың кіріктірілген тетігін, оның ішінде мемлекеттік сыртқы аудиттің қолданыстағы моделін жаңарту негізінде көздейді. Жаңа парадигма контекстінде мемлекет экономикалық және әлеуметтік тиімділік қағидаттарының синергиясы негізінде қоғамның қажеттіліктерін қанағаттандыру мен шектеулі бюджеттік ресурстарды тиімді қайта бөлу арасында консенсусқа қол жеткізуі керек.

Зерттеулерді жүргізудің негізгі тәсілдері: жүйелі тәсіл-жүргізілетін зерттеу шеңберінде мемлекеттік аудит жүйесі мегаэкономикалық жүйенің бөлігі ретінде қаралатын болады, ал зерттеу мемлекеттік аудит жүйесінің элементтерін жетілдіруге бағытталады; тұжырымдамалық тәсіл-Қазақстанның стратегиялық мақсаттарына сәйкес мемлекеттік аудитті дамыту тұжырымдамасын әзірлеуді көздейді; ғылыми тәсіл-зерттеу саладағы ғылыми тұжырымдамаларға негізделеді ұлттық ресурстарды басқару және мемлекеттік аудит.

Бағдарламаның мақсаты: мемлекеттік аудитті дамытудың жаңа парадигмасы мен тұжырымдамасын, мемлекеттік басқару сапасын бағалау және ұлттық ресурстарды тиімді пайдалану критерийлері мен көрсеткіштері жүйесін жақсарту жөнінде практикалық ұсынымдарды әзірлеу.

Бағдарламаның нәтижелері:

2023 жылға:

1. Мемлекеттік аудит шеңберінде ұлттық ресурстарды пайдаланудың тиімділігін, нәтижелілігін және үнемділігін бағалау әдістемесіне тәсілдер жинақталып, жүйеленді;

2. Қазіргі заманғы әдіснамалық база талданып, қалыптастырылды және мемлекеттік аудит шеңберінде ұлттық ресурстарды пайдаланудың тиімділігін, нәтижелілігін және үнемділігін бағалаудың негізгі проблемалары анықталды. Ұлттық ресурстардың жай-күйін диагностикалау әдістемесі әзірленді;

3. Ғылыми әдебиеттерге шолу жасалды және тиімділік ұғымын, оның түрлерін анықтау және бағалау тәсілдері жинақталды;

Жүргізілген зерттеу қорытындылары бойынша зерттеу нәтижелері бойынша аралық есеп дайындалады. Бұдан басқа, ҒЖБССҚК ұсынған отандық рецензияланатын журналдарда мақала жариялауға дайындалатын болады.

2024 жылға:

1. Ұлттық ресурстарды пайдаланудың жалпы тиімділігін бағалаудың құрамдас бөлігі ретінде экономикалық және әлеуметтік тиімділігі талданатын болады;
2. Ұлттық ресурстарды пайдаланудың жалпы тиімділігін бағалаудың құрамдас бөлігі ретінде экологиялық және инновациялық тиімділігіне талдау жүргізілетін болады;
3. Ұлттық ресурстардың жіктеу құрылымы ұсынылатын болады және ұлттық ресурстарды бағалау тетігін құрудың кешенді моделі әзірленетін болады;
4. Қазақстанның ұлттық қауіпсіздігі үшін жаңа ішкі және сыртқы сын қатерлерді ескере отырып, ұлттық ресурстарды пайдаланудың тиімділігі мен ашықтығын арттыру бойынша ұсынымдар әзірленетін болады;
5. Қолданыстағы көрсеткіштер жүйесінің кешенділік деңгейін бағалау әдістемесін қалыптастыру мақсатында шетелдік тәжірибені зерделеу нәтижелері негізінде қорытындылар мен ұсынымдар жасалатын болады;
6. Қазақстан Республикасындағы ұлттық ресурстардың жай-күйін бағалау әдістемесі және ұлттық ресурстарды пайдалану туралы мемлекеттік аудит органдарының есептеріне талдау әзірленетін болады;
7. Жүргізілген талдау әдістері негізінде қорытындылар жасалатын болады және ұлттық ресурстарды пайдаланудың мемлекеттік аудитін жетілдіру бойынша ұсынымдар кешені әзірленеді;
8. Ұлттық ресурстардың жай-күйі туралы қорытынды беріледі;
9. Мемлекеттік аудит органдарының ұлттық ресурстарды пайдалану нәтижелері туралы есептеріне талдау жүргізілетін болады;
10. Республикада мемлекеттік аудитті жүргізуге әдіснамалық тәсілді негіздеуге мүмкіндік беретін мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесінің жұмыс істеу тетігіне жүйелі талдау жүргізілетін болады.

Жүргізілген зерттеу қорытындылары бойынша зерттеу нәтижелері бойынша аралық есеп дайындалады. Сонымен қатар, FЖБССҚК ұсынған отандық және шетелдік рецензияланған журналдарында мақалалар жарияланады; Web of Science деректер базасының Social Science Citation Index немесе Arts and Humanities Citation Index және (немесе) Scopus базасында CiteScore бойынша кемінде 25 (жиырма бес) пайыздылығымен индекстелетін, рецензияланатын ғылыми басылымда мақала немесе шолу жарияланады; ұлттық ресурстарды пайдаланудың тиімділігі жөнінде білім алушылармен және басқа да мүдделі тұлғалармен бағалау жүргізу бойынша сертификаттар бере отырып тренингтер, семинарлар өткізілетін болады; зерттеу нәтижелері бойынша оқу құралдары (авторлық куәлікті ала отырып) әзірленетін болады; зерттеу материалдары бойынша монографиялар жарияланады; халықаралық ғылыми-практикалық конференцияларда баяндамалар жарияланатын болады.

2025 жылға:

1. Ғылыми әдебиеттерге шолу жасалады және тиімділік ұғымын, оның түрлерін анықтау және бағалау тәсілдері жинақталады;

2. Көрсеткіштерді есептеу негізінде ұлттық ресурстарды пайдаланудың жалпы тиімділігін бағалаудың құрамдас бөлігі ретінде экономикалық және әлеуметтік тиімділігі талданатын болады;

3. Ұлттық экономиканың дамуы үшін күшті және әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіптерін айқындай отырып, тиімділіктің экономикалық және әлеуметтік аспектілеріне SWOT-талдау жүргізілетін болады;

4. Мемлекеттік аудиттің және ұлттық ресурстарды тиімді пайдалануды жүйелі бағалаудың жаңа парадигмасы негізделетін болады;

5. Ұлттық ресурстарды тиімді пайдаланудың халықтың өмір сүру сапасына және Қазақстанның ұлттық қауіпсіздігіне әсерін бағалау тұжырымдамасы әзірленетін болады;

6. Стратегиялық және бюджеттік жоспарлаудың сыни салалары айқындалатын болады, бюджеттік тұрақтандыру, мемлекеттің қаржы ресурстарын басқарудың сапасы мен ашықтығын арттыру құралдары әзірленетін болады;

7. Бюджеттік тұрақтандыру, мемлекеттің қаржы ресурстарын басқарудың сапасы мен ашықтығын арттыру құралдарының кешені әзірленетін болады;

8. Бюджет қаражатын ұтымды пайдалану шеңберінде Қазақстан Республикасының жекелеген өңірлерін дамыту стратегияларын іске асырудың тиімділігіне талдау жүргізілетін болады;

9. Жекелеген салаларды дамыту бағдарламаларын іске асыру шеңберінде бюджет қаражатын пайдаланудың тиімділігі талданатын болады;

10. Стратегиялық бюджеттік жоспарлауды жетілдіру бағыттары әзірленетін болады. Бюджет қаражатын басқару сапасын рейтингтік бағалау әдістемесі әзірленеді;

11. Мемлекеттік қаржы қаражатын жұмсауды стратегиялық және бюджеттік жоспарлауды жетілдіру жөнінде ұсынымдар әзірленетін болады;

12. Мемлекеттік аудиттің экологиялық бағдарланған моделінің жұмыс істеуінің шетелдік тәжірибесі зерделенетін болады;

13. Мемлекеттік аудиттің экологиялық бағдарланған моделінің тұжырымдамасы мен құрылымы тұжырымдалатын болады;

14. Жер қойнауын пайдаланушылардың табиғат қорғау шығындары мониторингінің әдістемелік тәсілдерін жетілдіру арқылы мемлекеттік аудиттің экологиялық бағдарланған моделі әзірленетін болады.

Жүргізілген зерттеу қорытындылары бойынша зерттеу нәтижелері бойынша аралық есеп дайындалады. Сонымен қатар, ҒЖБССҚК ұсынған отандық және шетелдік рецензияланған журналдарда мақалалар жарияланады; Web of Science деректер базасының Social Science Citation Index немесе Arts and Humanities Citation Index және (немесе) Scopus базасында CiteScore бойынша кемінде 25 (жиырма бес) және 35 (отыз бес) пайыздылығымен индекстелетін, рецензияланатын ғылыми басылымда мақалалар, монографиялар жарияланады; ұлттық ресурстарды пайдаланудың тиімділігі жөнінде білім алушылармен және басқа да мүдделі тұлғалармен бағалау жүргізу бойынша сертификаттар бере отырып тренингтер, семинарлар

өткізілетін болады; кемінде 5 мүдделі мемлекеттік органдары өкілдерінің және басқа да тұлғалардың қатысуымен дайындалған материалдарды таныстыра және талқылай отырып, дөңгелек үстел өткізілетін болады; зерттеу нәтижелері бойынша оқу материалдары әзірленетін болады (авторлық куәлікті ала отырып); Астана қаласында кемінде 5 мүдделі мемлекеттік органдары өкілдерінің және басқа да тұлғалардың қатысуымен дайындалған материалдарды таныстыра және талқылай отырып, дөңгелек үстел өткізілетін болады.

Бағдарламаның ғылыми жетекшісі - Ляззат Мыктыбековна Сембиева, экономика ғылымдарының докторы, 08.00.10 (2008), экономика профессоры (2018).

Ғылымометриялық негіздердегі профильдер:

ORCID: 0000-0001-7926-0443,

Scopus Author ID: 57194226348,

Researcher ID: DRM – 6177-2022.

Бағдарлама үйлестірушісі-Айбота Муратовна Рахметова, экономика ғылымдарының докторы, 08.00.10 (2017), экономика профессоры (2021).

Ғылымометриялық негіздердегі профильдер:

ORCID: 0000-0002-8741-0373,

Scopus Author ID: 57211265022,

Researcher ID: HHZ-2545-2022.

Бағдарламаның орындаушылары 2023 жылы.

Бас ғылыми қызметкерлер: з.ғ.к. Н.М.Ыбырайым, э.ғ.к., доцент А. Е. Шахарова, э.ғ.к., доцент Л. А.Бимендиева

Жетекші ғылыми қызметкерлер: э.ғ.д., профессор, Nadiia Shmygol, доктор PhD, доцент М.А.Серикова, доктор PhD О.Ю.Когут, э.ғ.к. доцент А.З.Нурмагамбетова, э.ғ.к. доцент Ф.К.Ердаuletова, т.ғ.к., профессор Ceslovas Christauskas, э.ғ.к. З.К.Жаныбаева, э.ғ.к. С.Б.Кузгибекова, магистр М.М.Нурланова, Н.Е.Турсынбаева.

Аға ғылыми қызметкерлер: э.ғ.к., қауымдастырылған профессор А. О.Жагыпарова

Ғылыми қызметкерлер: А.Б.Алибекова, Ә.Ж.Исмаилова, З.Р.Башу, магистр С.С.Исаева, А.К.Жуматаева.

Кіші ғылыми қызметкерлер: Б.Н.Бокаев, Е.М. Жусупов, Д.Кабдешев.

2023 жылға арналған бағдарлама бойынша жарияланымдар.

Отандық рецензияланатын журналдарда:

1. А.В. Alibekova, L.M. Sembiyeva, Z.R. Bashu, S.S. Ydyrys, C.Christauskas Assessment of the effectiveness of natural resources in the framework of the development of state audit //ҚРҰҒА Хабаршысы. - №6, 2023 жыл (баспасөзге қабылданды);

2. Б.Бейсенғалиев, Д.М.Турекулова Қазақ экономика, қаржы және халықаралық сауда университетінің Хабаршысы, №4, 2023ж. (баспасөзге қабылданды);

3. А.Таубаев, Б Череева. Ұлттық ресурстарды тиімді пайдаланудың негізгі көрсеткіштері: заманауи үрдістер мен тәсілдер. Қазақ экономика,

қаржы және халықаралық сауда университетінің Хабаршысы, №4, 2023ж.
(баспасөзге қабылданды).